

Dagböcker tillkännagifvit sin glädje öfver att slippa från Kuopio.

Schilten är kommen, (men Ida är hemma hos sina Föräldrar,) han har besvärat sig, men jag hörde någon som sade att det är mycket osäkert om han skulle få den.

Jag läste en af Hermann Kellgrens bref till Collan, som Lönnrot medförde, för att få höra någott om dig, men der stod ej vidare, än att du dageligen väntas, men äfven det glädde mig, ty då visste jag ju att du ännu lefver. När jag tänker på att vi äro skiljda, så tycker jag att det är så hårt, jag kunde ändå aldrig tro att saknade kunde blifva så stor; jag trodde att Hanna till den tiden så mycket skulle sysselsätta mig; att jag ej så ofta skulle sakna, men allt allt, återkommer den, jag må göra hvad som helst så kommer jag ihåg dig, min älskade ljuftva Make min, som jag *ensamt* älskar afallt mitt hjerta.

Var nu ej ledsen, men jag kunde ej behålla Marie, kommer du ej ihåg hvad hon gjorde för skador och nu åter då lillin ej behöfver henne, så skulle hon åter vara nödsakad att bestyra, och då frucktar jag att det skulle gå lika som förrut. Jag har talt vid Schildtens Christine och hon är nöjd att komma till oss. Jag tror att jag skall blifva nöjd med henne. Nästa gång skrifver jag från mitt eget lilla hem, de hålla på att bygga der äfven en ny trappa få vi, som jag mycket gläder mig åt. Det blir ändå trefligt att komma hem fastän jag är ensam.

Huru är det med ditt sjuka ben? var uppricktig och säg om den plågar dig, jag har ofta äfven tänkt derpå. Vi äro alla friska.

Farväl min egen älskade ljuftva Make min jag behöfver ej påminna dig att skrifva, du har nog varit så snell, och skrifvit mycket oftare och längre bref än jag i början trodde. Farväl Farväl Gud skydd dig att intet ont må hända på de vådliga färderna, Farväl Make min Jag ber Gud för dig lef väl.

Din trogna *Jeanette*,

30

Pappas Hanna skickar egenhändigt helsingar till sin ömma Pappa,

Himligt

*** **

90 J. V. SNELLMAN – J. L. SNELLMAN 4.IX 1847,
KONCEPT

40 HUB, JVS handskriftssamling

den 4:de September

Älskade, ömt saknade Maken lilla!

Snart äro två veckor förgångna, sedan jag skref Dig till. Och ännu förgår väl nära en vecka, förrän jag kan afsända detta bref. Tro dock ej, att jag under tiden glömt Er, älskade mina. Ingen dag kan gå förbi, på vilken mina tankar icke ofta äro hos Er. Dock har min oro denna tid varit mindre, emedan Dina bref och vissheten om ert välbefinnande varit mig en så stor tröst, och emedan så många nya intryck här strömmat öfver mig, och jag hvarje dag varit tvungen att vara i jern rörelse ända till yttersta trötthet. Jag har så haft få stunder för stillhet och forsatt tanke på Eder; men saknadens ögonblick hafva varit många midtibland hvimlet och oron omkring mig.

Tänk Dig, lilli min, en stad 500:de gånger så stor som Kuopio, d. ä.

den 22 Septemb 1847

Nånstund, ännu förmodat ett kändt lilla...
 Somt äro två mycket frögäing och, sedan jag till tår...
 nu frögäing och nära och mycket, förväns jag...
 ta bröfva för evigt, utt jag under tiden glänt...
 minst ingen dag har jag varit, på frö...
 inte ofta äro ju det En starkt jag minn...
 minnelse, emellan dem bryf och...
 finanserna varit mig en på...
 många sepa utöfvelse jag...
 jag jag varit tröngig, utt vara i...
 en till yttersta tröfvelse jag...
 frögäing mig på frögäing...
 tillk... varit många...

Lilla mig, till mig, en på 5000...
 mig, utt med en...
 gånger på många, eföre de...
 minst fyra...
 betänker, att denna...
 utt...
 har de väl...
 ting...
 mig...
 att...
 jag...

jag ut knappt...
 jag...
 flera...
 af...
 den...
 med...
 under...
 kaff...
 med...
 da...
 sp...

Snellman sände under sin utrikesresa hösten 1847 långa och informativa brev till sin hustru. Som exempel första sidan av ett brev från Paris.

med *En* million människor och med rum väl 500 gånger så många, ehuru de ligga på hvarandra till 5 à 6 minst fyra våningar i de flesta hus. När Du vidare betänker, att denna stad är 1 1/2 årtusende gammal och hufvudstad för ett rike med nära 40 millioner invånare, så kan Du väl förstå, att här ofantliga förråder af allting blifvit samlade. Också finnes här för en fremling saker nog att bese och lära känna, så att väl ett års tid icke vore öfverflödigt. Och för allt detta har jag nu blott två veckor.

Jag vet knappt annat råd, för att återgifva, hvad jag erfarit, än att berätta hvarje dags erfarenhet särkildt. Dock hvad man alla dagar här ser, är det stora hvimlet af människor, arbetande eller dagdrifvande. Till de sednare höra fremlingarne, de resande af hvilka här alla tider finnas 30 till 50 tusen. Vidare den oerhörda rikedomen och lyxen i bodar och magasiner. Så stor staden är, finnes icke ett enda hus, hvars nedersta våning icke är upptagen af magasiner eller kaffeer och andra värdshus. Ingenstädes utbreder man med mera smak sina varor. Alla dessa rum äro försedda med stora fönster, öfver hela väggens yta. Glaset är tjockt spegelglas i skifvor så stora som vårt farstu golf. Fönsterposter, pelare och hvarje tomt rum kring väggarne äro upptagna af speglar och förgyllningar. Inne lyser gasen från kronor och lampetter, utanföre med skenet inåt rummen brinner den i mångfaldiga lyktor. När man då på qvällen ser i den ena bodan idel praktfulla sidentyger utbredda och draperade kring fönstren, i den andra ännu dyrbarare mattor, i den tredje shavlar till 500 à 1 000 Rubels värde i den fjerde och femte guld silfver och juveler o. s. v., så häpnar man verkligen öfver den stora prakten och rikedomen. Och det är icke nog med gatorna. På många tiotal ställen har man brutit gångar genom husen i flera qvarter, öfver gången hvälft ett tak af glasskifvor, upplyst den med en mängd gaslågor och på båda sidor inredt lysande bodar.

Men utom den förnämaste verlden, som nu är ute på landet, ser man icke mycken lyx hos folket. Du vet, att alla moder komma från Paris. Men modehandlarna göra dem till stor del för utländningarne, till hvilka de försälja sina varor. Medelklassen är här ganska litet fåfång i yttre måtto. Fruntimren äro väl och smakfullt klädda men utan sökt lyx. Så nyttjas allmänt klädningar upp till halsen. Och männen gå utan handskar i vida rockar. Icke heller äro Fransoserna så fallna för nöjen, som verlden säger. Öfverallt talar man och rör sig tyst och stilla. Blott teatern besökes ofta. Här finnas kanske 40 teatrar. På en plats ligga sex sådane vägg vid vägg. Men när en god pjäs gifves, måste man från kl. fyra ställa sig bland de väntande, för att kl. 6 få en biljett till spektaklet.

På alla torg och öppna platser dansar vattnet ned från stora vackra springbrunnar. Och sådane öppna platser finnas, som icke i hela verlden hafva sin likhet i skönhet. En sådan är la Concorde platsen, i hvars midt står en stenobelisk, hemtad från Egypten, der den blef huggen kanske för 3 tusen år sedan. Den står midtför kungliga slottet, dock skild derifrån af en vacker trädgård, så stor som halftva Kuopio, med vattendammar, skuggrika gångar och en mängd marmorbyster mellan träden; och midtemot, på andra sidan om Obeliskan börjar en femdubbel allee, kallad Elyseiska fälten, med öppet fält ännu på sidorna intill husraderna, och som efter 1 1/2 versts sträckning slutas med en stor triumfbåge, hvilken är synlig långt öfver hela staden, som det högsta torn. På den öppna platsen, som omgifver Obeliskan stå på båda sidor ||(3:dje och 4:de sidan)|| herrliga springbrunnar, de vackraste man kan se och bortom dem, på ena sidan en vacker bro öfver Seine floden, på den andra en präktig gata, vid ändan af den förra ett nytt

skönt palats för Deputeradekammaren (Ständerna) och af den sednare Magdalena kyrkan, den skönaste nybyggda kyrka jag sett. Så här ser platsens läge:

Så knapprigt detta här ser ut, så storartadt är det i verkligheten. Ifrån Magdalenas kyrkan och Deputeradekammaren draga sig stora promenader, som kallas Boulevarter, kring hela staden. De finnas der fordom stadsmurarne stått. Men nu går staden på alla sidor åtminstone så långt utom dem som från Obelisken till triumfporten. De äro planterade med alleer på många ställen dubbla, rader, och på båda sidor invid husen äro breda sköna trottoirer för fotgängare, mångenstädes så breda som Kuopio gator. Körvägen i midten rymmer väl en tie, tolf vagnar i bredd. På olika ställen förekomma triumfportar, ärestoder och statyer. När man om qvällarne ser de mest besökta af dessa Boulevarter, med deras lysande magasin och kaffehus, alla upplysta med gas, och mängden af vagnar med färgade lyktor, som rullar fram långsamt dem, och människoströmmen på båda sidor, så ger detta skimmer och denna rörelse, sedd under och genom trädens gränar, ett det underbaraste skådespel, jag sett.

10

Ingenstädes finnas rikare samlingar än här af allt, hvad mensklig konst och vetande frambragt. Biblioteket har ungefär en million böcker, d. ä. det stora biblioteket, men här finnas väl ett tiotal, som äro större än vårt Universitetsbibliotek i Helsingfors, d. ä. med 50 tusen till 150 tusen böcker, och dertill flera tiotal något mindre, alla öppna att begagnas. Målningar, bildhuggerier fornlemningar, myntsamling m. m. upptaga ett ofantligt stort palats, i hvilket folkmängden ur två, tre sådana städer som Kuopio kunde vara väl logerade. Men härom längre fram.

20

Så har Du litet om hufvudstaden i Frankrike. Riket eger nu mellan 30 och 40 millioner invånare. Kristendomen kom hit tidigt. Men då vid den stora »Folkvandringen» ungefär 400 år e. Chr. födelse nya hedniska stammar intågade i hela Europa, så omvändes dessa i Frankrike allmänt ungefär 500 år e. Chr. födelse. Från denna tid har landet småningom tillvuxit i upplysning rikedom och makt. Omkring år 1700 under Ludvig XIV började Fransmännen öfva sitt stora inflytande på alla andra folk. Öfverallt lästes deras stora författare, och man började allmänt tala deras språk. Men jemte makten tilltog yppigheten hos Konungarne och de förnäma och folket förtrycktes. Flera föregående Regenter hade redan fört ett osedligt lif. De stora följde deras exempel. Nu blef det än värre, Ludvig den XV blef så föraktad, att hofbetjenterna spelte kort på hans likkista. När sedan en god och dygdig konung kom, Ludvig XVI, så var det för sent. Han var också för svag och gjorde allt efter de förderfvade förnämvas vilja. Så utbrast den stora Franska Revolutionen 1790. Folket var ursinnigt och de vildaste blef småningom dess ledare. Kungen afsattes först, dömdes sedan och afrättades jemte sin drottning Marie Antoinette, en Österrisk princessa, som genom ystert, ehuru kanske icke brottsligt lif ådragit sig folkets hat. Af adeln aflifvades likaså tusental, och de öfriga flydde jemte kungens bröder utom landet. Hela Europa bekrigade Frankrike. Men under det att man redan dömde och halshögg [det skedde med en machin, som kallades guillotin (läs Giljotin) hvarföre äfven afrättningen hette giljotiner] alla, af hvarje stånd, som misstänktes för att hålla med de flydda (Emigranterna) och med de fremmande konungarne, var entusiasmen för landets och folkets frihet så stor, att man strömmade till krigshävarne och segrade nästan öfverallt. På den

30

40

50

tiden var Frankrike republik, d. ä. hade ingen regent, utan styrdes af folkets ombud och dem de för tillfället (för ett år, för två eller fem år) utvalde. Men småningom uppstod härigenom stora oredor, och man tröttnade vid de ständiga krigen. Bland många stora Generaler var Napoleon Bonaparte den utmärktaste. Han förskaffade landet fred; och då han valdes till styresman (Konsul) inom landet, återställde han ordningen. Slutligen ställde han så till, att han blef Fransmännens Kejsare år 1804. Men då han redan hade tagit många länder af andra riken och alltid ville herrska öfver dessa så uppstodo ständigt nya krig, i hvilka han lika ständigt segrade, och Fransmännen blefvo så alla andra länders, i synnerhet Spaniens, Italiens, Hollands och Tysklands öfverherrar och förtryckare. England var genom sina flottor mäktigt till sjös; och till England kunde Napoleon derföre icke komma, Ryssland var långt aflägsset, och sökte hålla fred. Men då detta land mera gynnade England än Frankrike, så tågade Napoleon dit 1812–13. Kölden, sjukdomar och strider förstörde då hans krigshär, af 1/2 million människor, och han måste fly tillbaka. Då uppreste sig äfven de öfriga folken. Han blef slagen i den stora tre dagars striden vid Leipzig, måste gå tillbaka till Frankrike, afsäga sig thronen (1814) och lefva på ön Elba nära Italien. Då blef den halshuggna konungens broder Ludvig XVIII konung. Men Folket var missnöjdt. Napoleon kom åter och fick makten men blef åter slagen vid Waterloo (i Belgien) år 1815. Då afsattes han andra gången, gaf sig fången åt Engelsmännen och fördes till St Helena, en ö i ett Atlantiska hafvet, mellan Afrika och Sydamerika, der han dog (jag tror 1820).

Efter Ludvig XVIII regerade en annan bror Carl X. Han lät den återkomna adeln styra, och 1830 skedde åter en revolution, som på några *Juli* dagar var slutad. Carl måste lemna thron och Frankrike. En ny fri författning antogs och till konung valdes Ludvig Filip, Hertig af Orleans, en släkting till Konungahuset. Han regerar ännu, på sitt sätt vist; men han är rik och älskar penningen, och med honom hafva de rika och penningälskande fått makten, så att folket ännu är ganska missnöjdt; och Gud vet, om icke ännu någon förändring kan förestå.

Till grund för folkets sträfvanen under dessa revolutioner lågo många stora sanningar. De ville allas likhet inför lagen, lagarnes stiftande af folket sjelft och intet undantag från deras åtlydnad; de ville fri religionsöfning, frihet att tro och lära, och derföre äfven tryckfrihet. Dessa satser spriddes ifrån dem till de omgifvande folken, och derföre hafva, under de sednaste Femtio åren så många revolutioner skett i Spanien Italien och Tyskland, och mångenstädes hafva friare författningar blifvit införda och folkens läge har blifvit lyckligare och mindre förtryckt. Med erkännandet af alla människors likhet i allmänt mänskliga rättigheter har äfven människokärleken blifvit verksammare, och på denna tid har ofantligt mycket skett för de okunnigare och fattigare klassernas upplysning och välstånd. Sedan något lugn återkommit ||Före Revolutionen voro sådane stora författare: Montesquieu, Voltaire och Rousseau, hvilkas skrifter ofantligt bidragit att omskapa både Frankrike och öfriga Europa.|| har man i Frankrike skrifvit så mycket och så väl i dessa ämnen, att ännu Fransmännen stå såsom hela Europas ledare i bildning.

Ännu bör jag tillägga, att jemte Adeln de katolska presterna i Frankrike gjorde sig förhatliga genom osedligt lefverne och genom att hålla folket i okunnighet. Det gick så långt, att man en tid lemnade all gudstjenst och höll kyrkorna till samlingsrum för allmänna öfverläggningar. Snart försvann dock denna ytterlighet. Men ännu är religiosite-

ten i Frankrike ringa, emedan Katolska läran är så föga tillfredsställande för den upplystares eftertanke. Dock röjes i mycket allvarligare behof af fast religiös öfvertygelse. När vi tänka på huru vårt land äfven mest har munkristendom, så är dock förhållandet icke stort olika Frankrikes.

Nu vill jag söka ur minnet göra reda för mina vandringar i Paris.

Första dagen <en> 25 besökte jag »Jardin des Plantes», det är en trädgård för att studera botanik, läran om vexterna, hvilken dock innehåller flera stora hus med samlingar af uppstoppade djur, stenar, snäckor o. s. v. med ett ord af alla naturens alster, och salar för föreläsningar m. m. Äfven af lefvande djur finnas flera hundra, elefanter, lejon, tigrar, björnar, hjortar af mångfaldiga slag, apor, foglar hundradetal, till och med ormar och fiskar alla med sina hus och särskilda gårdar. Vidare vandrade jag omkring, besåg Julikolonnen, en minnesvård öfver revolutionen 1830, under hvilken alla de af folket i Paris, som stupade, äro begrafna. Den består af en rund stenpelare, så hög som tornet i Kuopio, tvärtigenom som vårt förmak ungefär och med en förgyld engel på spetsen, är ganska vacker. Sedan såg jag ännu la Concorde platsen på aftonen och besökte en illuminerad trädgård med konsert invid Elyseiska fälten. Du skall få se på kartan huru stora afstånd det är.

Den 26:te besökte jag i Louvre'n fornlemnings och bildhuggargallerierna. Jag tror att jag denna afton var första gången i en teater der en stor feeri pjes uppfördes, om hvilken jag skall berätta när Du frågar mig.

Den 27:de besökte jag fyra fängelser: Conciergeriet, der Marie Antoinette satt fången, förrän hon fördes till döden och der hennes rum nu är inrättadt till ett litet kapell att bereda dödsfångar; La Force, der ej mindre än 700 fångar finnas, på gårdarne och omgifvande gångar om dagen, i sofrum rena och snygga för 20 à 30 om natten; La Rochette, der till fängelse dömda arbeta i en mängd verkstäder, och ett fjerde, der unga förbrytare och dagdrifvare under 20 år arbeta i ensama rum, vandra en timme om dagen ute på hvar sin liten gårdstappa och endast i kyrkan kunna se hvarandra, men aldrig talas vid. Detta sidsta fängelse är byggt som en stjärna så här kyrkan midtuti och gångar derifrån ut i alla flyglarne, som äro tre våningar höga. Fönstren äro mattslipade, gifva dager men ingen utsigt. Gårdarne se så här ut t. ex. sju gårdar, skilda med höga murar. Väktaren i A kan se in i dem alla. Men den stackars fången i hvarje gård: *b, c, d, e* o. s. v. ser endast sin väktare.

Den 28:de var jag första gången i Louvrens målningssgalleri från kl. 11 till kl. 4; och Du må tro liten min att man sen är trött med besked. Jag ämnade skrifva, men minns väl, att det ej blef af, något om målarskolorna. De äro:

1:o de äldsta målningar man känner ur *Byzantinska skolan*, helgonbilder af samma målningssätt nästan, som de Ryska helgonens. Ansigtet något bruna med svarta skugglinier och kroppen vanskapligt tecknad. Taflans grund är vanligen guld eller rutigt schackbräde. Inga djur eller andra naturföremål synas.

Byzanz det är Konstantinopel, der de såkallade Grekiska Kejasarena regerade tills riket intogs af Turkarne *1425*. Då spriddes af flyktingar denna målarkonst kring Europa. Så uppstod

2). I Tyskland Tyska skolan, hvars mästare uttryckte sin egen djupa fromhet i sina bilders ansigtet. De hafva ofta utomordentligt skönt uttryck, ehuru de ännu sakna konst både så att sjelfva den yttre formen

1.

»här är följande översigt af den gilla staden, som
 det följande tomten på den öppna gatan, som
 omfattar Obeliskens stad på båda sidor, som
 ligger förut i staden, de mestaste inna som
 är och bortom dem, på ena sidan en mycket lång
 på den andra en mycket kort (den som staden)
 vid sidan af den förra är en stor plats för
 deputationer, kammarer, ständer, och af den förra
 nära Obeliskens kyrkan, den mestaste öfver
 de kyrkan sig för till den för platsen ligger:

2.

»och under det
 talet vid detta
 »föreliggande, som
 »byggnaden, som
 »matföreliggande»

3.

»föreliggande, som
 »är utaf T. C. A.
 »Taren i H. K. A.
 »som i föreliggande»

4.

»ett bland Paris stad
 »på här»

1. »Så här ser platsens läge:» 669: 2-3. 2. »Detta sista fängelse är byggt som en stjärna så här ...» 671: 35-36. 3. »Gårdarne se så här ut ...» 671: 38. 4. »Det är byggt så här ...» 675: 3.

icke är skön och målningen icke ser lefvande ut. Bland de största af dessa mästare voro bröderna *Eyck*, som äfven påfunno konsten att måla med olja, då man förut målat med gummiblandad färg. Sedan vande sig dessa målare blott på att måla naturligt. Bland utmärkta häri äro *Rubens*, *Rembrandt*, *van Dyk*. Ännu målades upphöjdare ämnen. Men i en sednare tid gjorde a) Nederländska Skolan (som en afdelning af den Tyska) endast putslustiga bondscener. Hit höra två Teniers, Dow, och naturscener, dessa ofta sköna; medan b) egentliga Tyskar, Dürer, Holbein ännu sökte att ädelt framställa ädla ämnen.

3:o Men detta lyckades förnämligast *Italienska Skolan*, som sökte ädla ämnen, gåfvo bilderna ädel ansigtsbildning och idealiskt skönt uttryck. Sådane äldre, som lärt af Byzantinerna voro t. ex. *Fiesole* och *Perugino*. Sednare *Michel Angelo*, *Leonardo da Vinci* och *Rafaël*, den största som funnits, af hvilken Du har två Madonnor. En särskild afdelning af skolan var den Venetianska, som väl mindre har ädelt uttryck, men dock alltid skön form, stora scener och praktfulla. Hit höra *Titian* och *Paolo Veronese*. En mycket berömd är äfven *Correggio*. Sednare förföll äfven här målarekonsten och ehuru t. ex. tvenne Carracci, Carlo Dolce (af hvilken Ditt Christushufvud) äro berömda så finnes hos de förra icke samma ädelhet i formen, och hos den sednare är uttrycket smäktande i stället för upplyftande,

4) Från denna sämre tid bildade sig äfven en Spansk skola med mycken öfverdrift i allt, men stor skicklig i konsten att blanda ljus och skuggor. Af den är *Murillo* ett berömdt namn.

De nyare hafva försökt att upphjelpa sig. Men till Italienska Skolans utmärkelse har man icke hunnit. För en målare och bildhuggare likasom för en musikkompositör och en poët fordras, att de af en ingivelse, som endast geniet eger, meddela sitt verk en djup inre betydelse hvilken framlyser i dess yttre och ur den kan studeras, samt att detta yttre derföre blir förändligadt. Det bör sålunda blifva något mera, än naturen kan producera, bära vittne om, att en förnuftig andevärld dess framalstrande tänkt sig det högsta, något högre och fullkomligare än jorden eger. Derföre talar man om ett *Ideal* af skönhet. En mensklig skapnad icke blott, utan äfven i ett landskapsstycke eller enskildt naturföremål kan sålunda tänkas i sin högsta fullkomlighet; likasom man föreställer sig det högsta förnuftet, den högsta kärleken o. s. v. – Och det är i den mon detta Ideal är i konststycket uttryckt, som det eger verklig skönhet.

Så har Du här älskade min en liten Estetik, vetenskap om Det Sköna, och en liten måleriets historia. Du förstår då när jag berättar, att i Paris fanns isynnerhet af Italienska Skolans mästerverk mera och skönare stycken än jag någonsin sett. Likaså, att man kan oupphörligt återse dessa mästerverk, och för hvarje gång lära sig allt mer att fatta och förstå just det ideala eller öfversinnliga i deras uttryck.

Den 29. Reste vi på jernbana till Versailles, ett lustslott, med terasser, trädgårdar och vattenkonster, som sakna sin like. Här finnes af nyare målningar en oändlig mängd, alla föreställande personer och händelser ur Frankrikes historie. Salar och rum äro mera praktfulla, än jag någonsin sett. Det räckte fyra timmar att i sakta mak genomvandra kanske en 35 å 40 dylika. De förnämsta målningarne, föreställande bataljer, stora som hela väggar, äro af *Horace Vernet*, en nu lefvande målare. Sednare såg jag vattnen spela, etthundra tjugo à 40 stålar sprutade fram väl en timmes tid, dels ur neckrosor i en stor bassin dels ur lejons och sjövidunders gap eller sjöhästars näsborrar, dels ur nymfers och nereiders (sjögudars) urnor, dels i smärre skålspringbrun-

nar, liknande dem på platsen la Concorde. Och efter vidare vandringar i trädgården blef man väl trött den qvällen.

Den 30:de var jag af oupphörligt resa och springa och skåda så trött, att jag blott klef upp 175 trappsteg i Vendome kolonnen, en dylik som Julikolonnen. Den är byggd af stora granitblock men utanpå beklädd med malm af de kanoner, Napoleon tog i striderna af sina fiender. Denna beklädnad är gjuten med halfupphöjda figurer, bildande scener ur hans strider. Och öfverst står Napoleons stora staty gjuten af dylik malm. Man uppstiger på en svängtrappa ini kolonnen. Från dess höjd
10 öfverser man hela Paris. Men vacker är dock anblicken icke. Det är en oredig massa af murar och höga skorstenar. Omgifningarna kring staden på ett och ett par mils afstånd äro likväl ganska sköna, fastän man ej ser dem härifrån väl. Man kan här med en blick omfatta hela den ofantliga stadens utsträckning och det är det förnämsta.

Förut hade jag sett en stor del häraf från den berömda kyrkogården Pere la Chaise, hvilken vi besökte samma dag som fångelserna. Den är stor och full med gravvårdar, till en del präktiga. Långs åt en hel förstadsgata, som leder sig dit föder sig det kring boende folket af gravvårdars och likkistors förfärdigande, af att göra eternellkransar
20 och uppdraga träd, buskar och blommor för grafvarne.

Efter nedstigandet från kolonnen gick jag till Tuilleri trädgården och betraktade der barnen, som i stora skaror samlas här att leka hvarje förmiddag. Ammor och mödrar mata de små ogeneradt inför allas ögon, torka dem och ömsa blöjor, och de litet äldre sätta sig ned i folkhvimlet.

Den 31 Augusti och 1 September åter på Louvren. Sednare dagen såg jag en stor samling af Spanska målares arbeten, som jag förr icke sett. Bland dem funnos många utmärkt sköna af Murillo. Likaså en samling af modeller för Franska krigsflottan. Modellskeppen äro gjorda af lika
30 många bitar och tågstuppar som de verkliga. De stora linjeskeppen med 120 kanoner äro stora som Din soffa, kanonerna så långa som en thesked.

Den 2 September, tror jag, jag vandrade kring några inre delar af staden, till en mjölförsäljning i ett hus som en ofantlig rund kyrka, till ett par frukt och grönsaks torg, helt och hållet upptagna af stånd och tält för dessa varor med mellanliggande gångar, till ett par fiskmarknader, der i stånden funnos bassiner af sten med klart rinnande vatten, i hvilket fiskarne plaskade, med stora hummer och ostron i högar som berg, till en marknad för gamla möbler, sängkläder, kläder, med allt
40 upptänkligt gammalt, i den skönaste ordning, och som upptog en rymd, kanske tie gånger så stor som Kuopio torg. Vidare till Temple en gammal byggnad, der Ludvig XVI och hans gemål en tid suto fågna. Alla de nämnda marknaderna kallas Halles, och madamerna som sälja les Dames de la Halle. De utmärkte sig under revolutionen för sin blodgirighet, besökte domstolar fångelser och afrättningsplatser och ropade alltid på guillotinen.

Den 3:dje gjorde jag en lång vandring till Deputeradekammarns palats, till Invalidhotelet, der ett par tusen blesserade krigsmän hafva lugna dagar, och der i kyrkan Napoleons stoft förvaras, som efter Julirevolutionen flyttades hit från S:t Helena. Derifrån gick jag till
50 Luxemburgska palatset der samlingsrummen finnas för Pärerna (pärs-kammaren), ledamöter af landets högsta adel, som jemte Deputeradekammaren deltaga i lagarnes stiftande. Palatset innehåller en vacker samling af taflor och statyer och till detsamma hörer en mycket storartad trädgård.

Den 4:de åter i målningsgalleriet på Louvern.

Den 5:te i kyrkan och i Palais Royal. Detta palats är ett bland Paris största märkvärdigheter. Det är byggdt så här i en lång fyrkant: såsom om ett palats vore bygdt längsåt gatorna från Skolans hörn till Aspelunds och från Teléns till motsvarande hörn, der Aschans bor, samt på den tvärgatan mellan Gymnasium och Aspelunds en mur med portar och tvärt öfver torget andra ändan af palatset. Sjelfva byggnaden har dock två gators bredd, och gården är så stor som de mellanliggande kvarteren tillsamman. Vid Zittinska tvärgatan är åter en tvärbyggnad med portar, och ungefär vid Pappas hörn ett med glastak betäckt galleri tvärtöfver gården. Så uppstå tre borggårdar, af hvilka den inner-

10

91 J. L. SNELLMAN – J. V. SNELLMAN 5.IX 1847 HUB, JVS handskriftssamling

Kuopio den 5. September

Min Älskade Make!

20

God afton min egen Gubbe, Gud vare hos dig. Nu är jag i vårt lilla hem, och får helsa dig härifrån, om jag ändå kunde säga dig, att allt är sig likt, men tyvärr, blommorna som jag trodde mig kunna glädja dig med, äro ej under min frånvaro väl skötta, ty flere af de mindre hålla på att vissna, äfven kryddgården stod full med ogräs, och flere andra sysslor äfven på hälft, allt detdär gjorde mig ängslig, ty jag gladde mig öfver, att få se allt i sin ordning, då jag dröjde hela sju veckor borta. Fortepianot är igenlåst, ehuru min lust är så stor, att få öfva mig några stycken är det nu omöjligt, jag förebrår mig sjelf vara orsaken dertill, ty då jag reste till Idensalmi försummade jag att låsa igen det, och borttaga nyckeln och då Röhring en tid derefter var här borttog han nyckeln, och nu är han rest till Petersburg, han tog säkert för afgjort att jag gerad skulle komma till Kusilax, men det var nödvändigt för mig att först komma hem för minå, små hushålls bestyr. Vår resa från Idensalmi gick utmärkt bra, vi reste om Fredagen kl. 9 f. m. och voro kl. 8. på aftonen i staden. Jag reste hela vägen i vagn, jag var riktigt förlägen att låta Farbror Frosterus åka i min schäss, men det var omöjligt att öfvertala honom från att afstå den platsen åt mig. Huru skall jag nångång i världen kunna visa mig så tacksam för all denna godhet, och isynnerhet för den hjertliga uppricktighet hvarmed jag blifvit bemött. Hanna var under hela resan mycket snell, och äfven nu är hon lika glad och treflig, skulle du se den lilla Engeln huru hon med hvar dag utvecklar sig, och blir allt förståndigare. och alla små framsteg gör mig så innerligt glad. Men allt får jag hålla inom mig, jag har int min egen Make att visa dem för, och det blir så tungt att ensam glädjas, då jag vet att du har ledsamt, och ofta längtar att trycka den lilla Engeln till ditt bröst, men tiden kommer, och då skall du i dubbelt mått njuta af hennes tillvaro. Calle är mycket nöjd att gå i skolen, han berättar för mig huru roligt det är att leka med kamraterna. Mellander sade att han hittills ej haft så mycket att läsa, men att han nu nogare börjar se efter hans läsning, nu tror jag att du får vara obekymrad. Mellander bjuder nog till, så godt han kan, att se efter honom,

30

40

50

I allmänhet är det ynkeligt med skolen. Blommen, som reste hit, fick förornande, att sköta sin tjänst i Heinola och måste begifva sig dit, utan